

DOĞAL DEĞERLERİN TURİZM AMAÇLI KULLANIMI

Abdullah TEKİN

ABSTRACT

USING OF THE NATURAL VALUES WITH A PURPOSE OF TOURISM

Abdullah TEKİN

Pamfilya Travel Agency Inc. Antalya, TURKEY

We can evaluate the development as joyful when we take a look at the rapidly development of tourism in our country from the of view of general economy and employing policies.

But this development has brought some inconveniences together with it.

A leading inconvenience among them is negatively effecting of the area of protection of nature.

Let set aside sufficient using of the natural sources of our country with a touristical purpose, even we are sacrificing these riches, time to time, because of selfinterest and ignorance.

Whereas, we have wealths in such a way that we can increase our sort of tourism by using of them.

Natural riches is considered a treasure for the sector of tourism the treasure which must be taken care and must be esteemed highly.

Turizmin ülkemizde ve dünyamızda gösterdiği hızlı gelişmeyi, en somut biçimde yörenizde görmemiz mümkündür. Ülke ekonomisi ve istihdam politikaları açısından bakıldığında bu gelişmeyi sevindirici olarak değerlendirmek gerekir. Ancak bu gelişme, bazı sakıncaları da beraberinde getirmektedir ki, bunların başında doğa koruma alanlarının olumsuz yönde etkilenmesi gelmektedir.

Kuşkusuz bu tablo salt ülkemize yönelik değildir. Böyle olduğu içindir ki, 1948 yılında Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Merkezi adını taşıyan bir örgüt kurulmuştur. Merkezi İsviçre'de olan bu örgütün 100'den fazla ülkede kamu ve özel nitelikli üye kuruluşu bulunmaktadır.

Bu tür kuruluşlara ülkemiz ölçeğinde de gereksinim duyulmalıdır. Zira, doğal alanlara olan turizm ağırlıklı yoğun ve etkili baskılar, belirli bir kapasite sınırı aşıldıktan sonra, doğal kaynakların bozulması ve bazılarının azalıp yok olması tablosunu karşımıza çıkarmaktadır. Turistler tarafından yoğun bir şekilde ziyaret edilen birçok alanlarda ve turistik tesis kurulan bölgelerde, özellikle duyarlı eko sistemler önemli ölçüde zarar görmektedir. Bunun için fauna ve flora örneklerini verebiliriz.

Yoğun insan etkisi, kimi yaban hayvanlarının hatta kuşlar gibi yabani olmayan hayvanların uzaklaşması, ortadan kalkması sonucunu doğurmuştur.

Öte yandan kimi özel alanlara ulaşmak için yol ve benzeri altyapı tesislerinin yapımı ekolojik dengede ve doğal peyzajın görsel kalitesinde olumsuz etkiler ortaya koyabilir.

Görülebileceği gibi, turizm olgusuyla doğal değerler arasında çelişkili bir yaklaşım söz konusudur. Nitekim doğal alanlarda gözlenen ulaşım ve konaklama sorunları çözüme bağlandıkça kırsal turizme yönelik artış aynı zamanda ekolojik dengeyle, doğal peyzajın görsel kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Durum böyleyken, kentlerdeki yeşil alanların hızla beton yığınlarına dönüştüğü noktada, kırsal alanlarda yaşayan doğayı görmek ve duyumsamak isteyenlerin sayısı da hızla artmaktadır.

Bütün bu olumsuz etkilere ve çelişkilere karşın turizmin gelişmekte olan ülkelere sağladığı ekonomik katkı oldukça önem ve boyut kazanmıştır. Nitekim bu önem, turizmin gizli bir ihracat endüstrisi olduğu şeklinde tanımlanmaktadır.

Turizm, ekonominin diğer sektörlerini doğrudan doğruya etkileyen ve onlarla entegre biçiminde yansıyan bir üretim biçimidir; bir hizmet endüstrisidir. Turist harcamaları otellere, restoranlara, mağazalara, ulaşım araçlarına ve rekreasyon alanlarına kolaylıkla enjekte olur. Dolaylı olarak turistik harcamalardan elde edilen gelirler; bölgesel gelişmeler, kazançlar ve vergiler şeklinde bölgede kalabilir. O halde turizmin ödemeler dengesine doğrudan katkı ölçüğündeki ve özellikle gelişmekte olan ülke ekonomilerini pompalayıcı özelliği gerçeğiyle; doğal değerler arasında sis-

temli, akılcı ve dikkatli bir denge kurulması gereklidir ve hatta zorunludur diyebiliriz. Bu nokta, birbirlerini aşındırma ve yok etme çizgisini değil; birlikte, ortak yaşama, beraberlik uygulamasına ağırlık verilmesinin gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Şimdi konu başlıklarıyla bu dengenin ilçemiz ve yöremiz ölçeklerinde sağlanıp sağlanmadığına göz atalım.

Sağlık turizminin temelini oluşturan kaplıca ve içme su kaynaklarının zenginliği bakımından dünyanın sayılı ülkeleri arasında yer alan ülkemiz, bu doğal hazineden yeterince yararlanamamaktadır. Örneğin Pamukkale dünyanın en seçkin köşelerinden biri olduğu halde kaplıca sularından çok geniş ölçekte yararlanıldığı söylenilemez. Daha kötüsü de, bu mücevher nitelikli yeri, altyapı sorunları, yapılaşma yoğunluğu, düzensiz trafik akışı örneği nedenler yüzünden özgün niteliğini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya bulunmasıdır. Bu örnekleri çoğaltmamız mümkündür. Sivas'ın Kangal ilçesi yakınlarındaki Balıklı Göl adıyla bilinen ve kendine özgü niteliği bulunan kaplıcayı yurt dışından da duyanlar, bunun için başvuruda bulunanlar oldu. Ne var ki temizlik, ulaşım, konaklama örneği altyapı unsurlarının henüz çağdaş boyutlarda yansımaması noktasında tanıtım ve pazarlama olanaklarının gerçekleştirilmesi oldukça güç görünmektedir.

Ülkemizde 1300 dolaylarında kaplıca ve içme suyu vardır. Ancak bunlardan yeterince yararlanılmamakta, dahası bunların boyutlu bir tanıtımı yapılmamaktadır. Birçoklarının altyapı sorununa da henüz çözüm getirilmediği görülmektedir. Bunlar hep ülkemizin gizli değerleridir, bu ve buna benzer değerlerimizin zenginliğinden yararlanılma noktası bile kalkınmayı tek başına sağlayabilir. Bu zenginliklerimizden yeterince yararlanamıyoruz. Oysa gelişmiş veya gelişme yolundaki ülkelerin sanayileşme ve kentleşme sonucu karşı karşıya kaldıkları çevre sorunları ve hava kirlenmesi insan sağlığını bozan, işgücü ve verimi azaltan bir yaşama ortamı oluşturmaktadır. Sağlık turizmi potansiyelimizin bu aşamadaki öneminin büyüklüğüne karşın, o ölçekte ele alınmamasını anlamak mümkün değildir.

Diğer bir doğal değerimiz de mağaralardır ki, bunların da ele alınması, tanıtılması konusunda herhangi bir çabaya tanık olunmamaktadır. Ülkemizde kaplıcalar örneğinde olduğu gibi çok zengin bir mağara potansiyeli vardır. Çok değişik yapı ve karakterde bulunan bu mağaralarımızın altyapı sorunları ele alınmamış, çözümlenmemiştir. Yol, ışık, tuvalet, merdiven ve düzenleme örneği çalışmalar yapılmadıktan sonra mevcut mağaraların varlığının önem taşımayacağı açıktır. Örneğin Antalya'daki Kocain Mağarasını ele alalım. Bu mağarada dünyanın en büyük dikitlerinden biri yer aldığı halde, bırakınız ülke dışındaki insanları, ülke içindikiler bile bu değerden habersizdirler. Yol ve ışık örneği önemli unsurların varlığı mağaracılık için çok önemlidir. Ülkemizde henüz önemsenmeyip değer bula-

mayan mağaracılık Amerika, İspanya, Fransa, İtalya ve Yugoslavya'da büyük ilgi görmektedir. Bunlardan bazıları, öylesine yüksek çapta döviz bırakmaktadırlar ki, bu nedenle mağaraların yanbaşılarında konaklama tesisleri yapılmıştır.

Turistik açıdan birbirleriyle ilintileri olan bu tür doğal değerlerimizin kullanımındaki dengesizlik, bir kısmına hiç yaklaşım gösterilmezken, bir kısmının tahrip olup yok olması çizgisini karşımıza getirmektedir. Mağara, kaplıca ve yayla örneği alanlara ulaştırılmayan turizm olgusu, deniz kıyılarında yığılıp kalınca aşırı yüklenme, kıyıları ve denizleri tahrip etmekte gecikmemiştir. Nitekim "Akdeniz Ak Kalmalıdır" adlı temizlik kampanyasının eylemli uygulamasında, deniz dibindeki şişe ve naylon yoğunluğu kaygıyla izlenmişti. Bu naylonların yoğunluğunun deniz ürünlerini besleyen planktonların yok olmasına neden olacağını hatırdan çıkarmamak gerekir. Bu da denizlerin ölmesi anlamına gelir. Oysa kıyılarımızın çöp, pet şişe, naylon sorunu belirli koylara yüzer çöp tankları konularak çözümlenebilir. Yerel yönetimlerin bu konuda yetersizliği ortadadır. Özel idarelerin aldıkları paraları nerelerde kullandıkları ise belli değildir. O halde, başka ülkelerde de örneği olan Turizm Komiserliği adı altındaki aktif bir kuruluşun bu konuları ele alıp uygulaması ve denetlemesi zorunlu görünmektedir.

Doğal varlıklarımızın genel kullanımı veya turistik açıdan demonstrasyonu yönünden oldukça olumsuz bir tabloda yansıyan bir örneği de, kuşlar ve kelebeklerdir. Birçok turist rehberinin tanık olduğu gibi, turistlerin sordukları sorulardan biri de, neden çok az kuşa rastlanıldığı şeklindedir. Turistlerin ifadeleri bir yana, bizler de etrafımıza baktığımızda çok az kuşa rastlıyoruz. Lara'dan Sarısu'ya, Alanya'dan Demre'ye uzatılacak çizgi içinde büyüklü küçüklü birçok insanın elinde tüfek görmek mümkündür. Bunlar gördükleri her kuşu vurmaktan çekinmemektedirler. Çocukların elinde bile tüfek, hatta havalı tüfek var. Tüfeği olmayanlar ise bu işi sapanlarla yapmakta, büyüklerinden gördükleri örneği uygulamaktadırlar. Yakın zamana kadar Serik ovasında, Demre'deki Dalyan'da görülen rengarenk ve çeşitli kuşlar yok şimdi. Bu katliama son vermek gerekir. Bunun için herkes çaba harcamalıdır. Bu kuşların kimi zararlı böcekleri yiyerek doğadaki dengeye katkıda buldukları gerçeği okulda, evde anlatılmalıdır. Yeşille mavinin birbirine karıştığı, kültürel ve doğal değerlerin bir arada yansıdığı bu cennet yörede kuş görememenin ne kadar hayal kırıcı bir durum olduğunu düşünmek gerekir. Keşke atalarımızın leylekler için kullandıkları hacılık ünvanı tüm kuşlara yöneltilebilseydi de, bu kutsallık fermanı onların ölümlerine de engel olabilseydi.

Diğer yandan, Eğirdir ilçesindeki vadilerde dünyanın en seçkin kelebek türlerinin göze çarpmasına karşın, orada da bunların ticari amaçla yakalanıp

öldürüldüğü ve ilaçlanıp koleksiyonculara satıldığını görüyoruz. Bu konu ile ilgili olarak yetkili mercilere başvuruda bulunduk ve önlem almaya çalıştık. Ancak bunlar, biraz da toplumsal bilinçlenmeye bağlı olaylardır. Oysa bu vadiler rekreasyonel amaçlarla kullanılabilir, fotoğraf çekimi, seyir, kır gezintileri türündeki turistik yaklaşımlar söz konusu olabilir.

Aynı konu av turizmi için de geçerlidir. Turizme dönük avcılık için sergilenen sahalarda düzensiz, bilgisiz, zamansız ve kaçak olarak gerçekleştirilen avcılık yüzünden avlaklar boşalmaya yüz tutmuştur. Yöremizde bunun en çirkin örneği traktör farları ile yapılan avlanmalardır. Av turizmi için açılan kimi sahaların altyapıdan yoksun şekilde yansması, daha az ürün olan alanlara yönelmeyi zorluyor ki, bunun doğal denge açısından zarar verdiğini söylemeye gerek yok sanıyorum. Termessos av alanı bunun için verilecek seçkin bir örnektir. Bu avlağın giderek azalan av türlerinin dikkate alınarak birkaç yıl dinlenmeye alınmasında yarar vardır. Oysa Akseki-Beyşehir arasındaki Giden Gelmez Dağları'nın avlak olarak uygunluğuna karşın, konaklama tesisi başta olmak üzere altyapıdan yoksunluğu ilgiyi azaltmaktadır. Devlet madem ki av turizmine izin verip çağrı yapıyor, o halde bunun altyapısını da, ayrıntılarını da düşünmelidir. Örneğin Giden Gelmez Dağları'na kurulacak bir av köşkü, hem konaklama gereksinimini karşılar, hem orman personelinin yararlanımına sunulur, hem de müze niteliğiyle işlev görür. Ayrıca bu bölgeye çok yakın olan Huğlu'ya yapılacak turlarla tüfek sanayinin dışı yönelik bir penceresi de açılmış olur. Bütün bunlar bir kombinasyondur. Düşünme, inceleme ve araştırmayı gerektirir. Ancak sistemsizlik ve plansızlığın yüzyıldan fazla bir zaman içinde oluşturduğu fatalizm ülkeyi bu konuma getirmiştir.

Turizmle ormanlık alanlar ilişkisindeki olumsuzluğun temelinde de bu yatar. Şimdilerde hızla gelişen yumuşak turizm uygulamasının doğal kaynakların özenle korunmasında bir aşama olması beklenebilir. Dağ ve yaylalardan yararlanma ancak bu turizm uygulaması ile mümkün olur ki, buna büyük ölçekte gereksinim duyulduğunu vurgulamak gerekir. Zira kıyılarına çok fazla yüklenildi. Dağ ve yaylalarda gerçekleştirilecek turizm türünün yumuşak turizm olacağı noktasında bu doğal değerlerde herhangi bir olumsuzluğun göze çarpacağını sanmıyoruz. Yumuşak turizm 80'li yıllarda ortaya atılmış yeni bir kavramdır ve betonlaşma olgusuna karşıtlık taşır. Özgün kültür/doğal malzeme/bozulmamış çevre örneği tanımlar bu turizm türünün karakteristikleridir. Değişen dünyada doğaya dönüşün, yeşilin korunmasının somut bir işareti olan bu yaklaşım, turizmle ormanlık alanlar arasında sıcak bir beraberliğe yakılmış yeşil bir ışık olarak değerlendirilmelidir. Diğer taraftan fazla yüklenme sonucu yağınlanan ve beton bir kuşakla çevrilen kıyılarımız (Mersin civarı örneği) bereketli topraklarla ormanlarımız yok ettiği gibi, çevre ve deniz kirliliğine de neden

olmaya başlamıştır ki, bu tablo turistik yapıya zıt bir olgudur. Turistlerin ülkemize salt güneş, kum ve deniz için gelmediklerini akıldan çıkarmamak gerekir. Öbür türlü İspanya'dan Yunanistan'a uzatılacak çizgide aynı öğeler ve koşullar mevcuttur. Turistler ülkemizdeki zengin kültürel ve doğal değerleri beraber görmek istiyorlar. Dağlarımızı, nehirlerimizi, yaylalarımızı ve ormanlarımızı görmek istiyorlar.

O halde ormanlık alanları florası, faunası ile birlikte korumalı ve yumuşak turizme uygun tesislerle donatarak turizmi içlere kaydırmalıyız. Özgün yapıyı ve doğal dokuyu yapısal ve estetik açıdan bozmayacak yumuşak mimari yaklaşımıyla uygulanacak yumuşak turizm türünün ormanlık alan-turizm ilişkisine can katması yanında ülke turizmine boyut kazandıracığından kuşku duyulmamalıdır.

Turizm alanında yararlanacağımız önemli doğal kaynaklarımızdan biri de nehirlerimizdir. Sporun yoğun ölçeklerde boyut kazandığı dünyamızda özellikle, kano yapılmasına uygun nehirlerimiz vardır. Bunun yanında rekreasyon amaçlı kullanım ve özellikle nehir gezileri bütün dünya tarafından ilgi duyulan bir dinlenme şeklidir. Aynı şeyi göllerimiz için de söyleyebiliriz. Akdeniz bölgesine yakın olan Burdur, Eğirdir, Beyşehir örneği göllerden turistik amaçlı bir yararlanmadan söz edilemez. İsviçre'deki Lemman Gölü örneğinde olduğu gibi nostaljik bir yaklaşımla yaptırılan göl turları bizim göllerimizde de gerçekleştirilebilir. Yandan çarklı çalışan bu gemilerin birçok ülkede örnekleri vardır. Dünya'da eşi az bulunan Obruk gölleri Konya ilimizin sınırlarını aşır iç ve dış turizm açılarından değer bulmalıdır. Yine çok seçkin bir krater gölü olan Nemrut'da kalderasında bulunan ünlü huş ağaçlarıyla birlikte tanıtılmalı ve ilgi alanlarına açılmalıdır. Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ülkemizin en büyük gölü olan Van Gölü'nden de turistik amaçlı bir yararlanmadan söz edilemez ne yazık ki... Urartu, Karakoyunlu, Selçuklu, Osmanlı uygarlıklarının çevresine serpiştirildiği gölde kıyı yerleşim birimlerindeki iskelelerin varlığına karşın eskiden çalışan gemilerin kaldırılması, yani bu seferlerin iptal edilmesi akıl almaz bir yanlışlıktı, ileriye görmemektir. Üstelik göldeki adaların tarihsel değerlere sahip olmasına rağmen bu yanlışlıklar yapılmıştır.

SONUÇ

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, doğal kaynaklarımızın turistik amaçlı kullanımında çok büyük payları olacağı gerçeğine karşın, bundan yeterince yararlanılmamaktadır. Yararlanma bir yana, bu değerlerimizi zaman zaman çıkar ve bilgisizlik yüzünden feda edebiliyoruz. Çok yakın bir zaman dilimi içinde çevre hareketinin kazandığı boyut bu olumsuz görünümü biraz frenlemiştir. Bu memnuniyet verici bir gelişmedir. Oysa doğal değerler, turizm sektörü için hazine sayılır. Çok özen gösterilmesi, el üstünde tutulması gereken bir hazine...